

Hej kammarmusiklyssnare!

Måndag den 5 december gästas Lunds Kammarmusiksällskap av **Duo Carr Quennerstedt**, som består av **Elna Carr, violin** och **Håkan Quennerstedt, piano**. Elna är 3:e konsertmästare i Danska Radions Symfoniorkester och riksspelman. Vid sidan om sitt konserterande driver Håkan tillsammans med en kollega Slottsstadens pianoskola.

De båda musikerna studerade samtidigt vid Musikkonservatoriet i Falun och har spelat ihop sedan 2005. Duon vann 2011 års upplaga av kammarmusikbiennalen "Ung & Lovande" med en stor Sverigeturné som följd.

Läs mer www.carrquennerstedt.se/

Kvällens program kl 19.00 i Magle konserthus:

L. van Beethoven Violinsonat nr 4 a-moll op. 23

J. Brahms Violinsonat nr 3 d-moll op. 108

I. Stravinskij Divertimento. Svit från baletten *Le baiser de la fée*

Biljettkassan öppnar kl. 18.30.

Medlemmar och studerande 100 kr, övriga 160 kr. Ungdom under 18 år går in gratis.

Välkomna!

Styrelsen

www.lkms.se

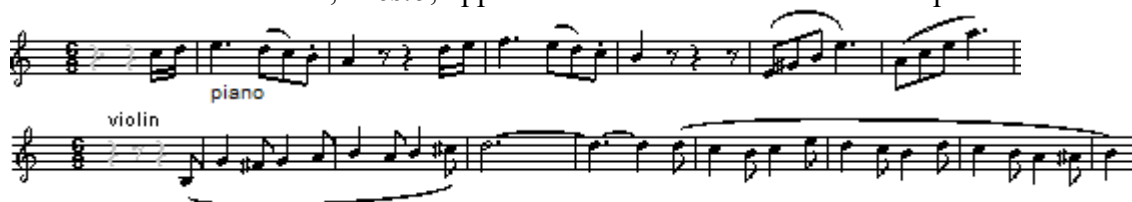
*Nästa spelafton är den 9 januari 2017: **Tidig och sen italiensk barockmusik***Laima Olsson, Ingeborg Christophersen, Judith-Maria Blomsterberg och Fredrick Bock.

LKMS spelafton den 5 december 2016 med Duo Carr-Quennerstedt
Något om verken som spelas.

Beethoven, Sonat nr 4 för piano och violin a-moll op. 23
1. *Presto* 2. *Andante scherzoso più allegretto* 3. *Allegro molto*
1801

Denna och följande sonat, den s.k. Vårsonaten, skrevs 1800-01 och trycktes 1801 under gemensamt opusnummer. Redan året efter utkom de dock som op. 23 resp. op. 24. De två sonaterna är mycket olika. Medan F-dursonaten är avspänd och lyrisk är sonaten i a-moll stormig och dramatisk. Stilen brukar ibland kallas *élan terrible*, och anses inspirerad av fransk revolutionsmusik. Liknande stämning återfinns i c-mollsonaten op. 30:2.

Den inledande satsen, *Presto*, öppnar omedelbart med huvudtemat i pianot:

Expositionen är ganska kort och ska tas i repris. Genomföringen behandlar huvudtemat, men bjuder även på en del nya melodier. Den andra av dessa kommer efter en vilopunkt, när man tror att återtagningen ska börja. Återtagningen börjar som brukligt med huvudtemat. Sidotemat klingar nu i a-moll. Även den andra delen, alltså genomföring och återtagning ska enligt partituret tas i repris, vilket också sker ibland i inspelningar och andra framföranden. En coda avslutar. Den kretsar helt kring huvudtemat.

Mellansatsen, *Andante scherzoso più Allegretto*, visar Beethoven på skämtsamt humör. Satsen är ovanligt nog i sonatform och som sådan också ovanligt formad. Huvudtemat, som hade passat utmärkt som ett variationstema, introduceras i pianot:

Melodin fortsätter sedan som en dialog mellan de två instrumenten. När man väntar sig den första variationen bjuder Beethoven i stället på ett litet fugato, som har funktionen av överledning. Melodin låter välbekant:

Överledningen leder till ett sidotema i dominanten (E-dur):

Ett fjärde tema bildar sluttema:

Expositionen ska repriseras. Genomföringen bearbetar i huvudsak överledningstemat och huvudtemat. I återtagningen, som ju enligt de wienklassiska normerna ska betona tonikan genom att spela alla temana i denna tonart, behövs ju ingen överledning av modulatoriska skäl. Men Beethoven har med rätta tyckt att satsens överledningstema är för betydelsefullt för att inte få vara med i återtagningen. Han låter det därför nu klinga i D-dur, för att med samma modulation som i expositionen, kunna leda fram till sidotemat och sluttemat i A-dur.

Finalsatsen har en för Beethoven ovanlig rondoform ABACADA + coda. Rondotemat är:

B-temat är:

C-episoden är liksom B kort. Temats karaktär gör att harmonierna satts ut:

A D6 E7 A Fiss-m Ciss7/E# Fiss7/E H-m/D

D är den längsta episoden:

En lång coda rekapitulerar alla episoderna, innan rondotemat sätter punkt en sista gång.

Brahms, Violinsonat nr 3 d-moll op. 108

1. Allegro 2. Adagio 3. Un poco presto e con sentimento 4. Presto agitato
1886, 1888

Brahms tre violinsonater hör till de yppersta i kammarmusiklitteraturen och tilltalar både specialister och musikälskare i allmänhet. Det är ovanligt ljusa verk för att vara av Brahms även om vemodet aldrig är långt borta. Den 3:e sonaten fullbordades 1888, men hade påbörjats redan 1886, alltså samma år som A-dursonaten skrevs. Antagligen hade Brahms tänkt sig två sonater under samma opusnummer, men annat kom emellan och arbetet med d-mollsonaten fick vila ett par år.

Verket tillägnades dirigenten Hans von Bülow, som var en stor förekämpe för Brahms musik, särskilt efter brytningen med Wagner.¹

¹ Hans von Bülow hade 1865 uppfört Tristan och Isolde. Hans hustru, Liszts dotter Cosima, blev emellertid förälskad i Wagner och lämnade sin man. Skandalen tvingade kärleksparet att lämna München och bosätta sig i Schweiz. De gifte sig 1870.

Sonaten har samma ljusa stämning, som de två föregångarna, men har kanske något större tyngd, inte bara genom att den har fyra fullständiga satser. I själva verket är den genom sin koncentration kortare än den tresatsiga G-dursonaten. Första satsen, *Allegro*, börjar, som så ofta hos Brahms, direkt utan preludier, med ett uttrycksfullt tema. Det presenteras i violinen till ett ackompanjemang av fjärdedelar, som är förskjutna ett halvt steg i de två pianoklavarna så att de låter som åttondelar.

Det rytmiska mönstret, understreckat i takt 2-3, bestående av två långa toner åtskilda av tre korta, är temats mest typiska drag. Det har fått stort utrymme i satsen. Sidotemat (F-dur) tas upp av pianot:

Expositionen avslutas i diminuendo. Genomföringen kan sägas bestå av variationer av huvudtemat:

Den upprepade tonen a i pianobasen ligger kvar i hela genomföringens 46 takter! Återtagningen följer expositionen, men med rejält ändrad stämföring. Huvudtemat presenteras nu till ett pianoackompanjemang, som påminner om notexemplets mellanstämma. Denna stämstruktur förekommer även i codans mitt, nu med tonen d som orgelpunkt. Codan börjar och slutar med huvudtemat. De sista tonerna är de fem som understreckats i huvudtemats notexempel.

Den vackra andra satsen är kort och enkelt uppbyggd. I stort sett består den av en lång melodi som upprepas två gånger. Självklart blir den ändå i Brahms händer varierad och ett under av ro och harmoni. *Den rymmer all världens skönhet*, som en författare låter en av huvudpersonerna uttrycka sig i en roman.²

Melodin börjar med en första del om nio takter. Det är takt 7 i notexemplet nedan som kan sägas vara en extra tillfogad takt. Tas denna takt bort, får man visserligen ett 8-takters mönster, som kan kännas naturligare för lyssnare vana vid populärmusik, men samtidigt blir resultatet banalare.

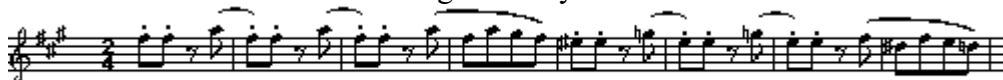
En höjdpunkt både melodiskt och harmoniskt är följande underbara passage:

När melodin återkommer andra gången hoppar Brahms från takt 3 direkt till takt 8.

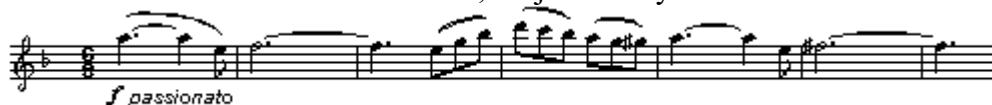
² Linda Olsson, *Nu vill jag sjunga dig milda sånger*. Albert Bonniers Förlag 2006

Den tredje satsen, *Un poco presto e con sentimento* (fiss-moll), har intermezzo-karaktär och domineras fullständigt av ett rytmiskt snarare än melodiskt tema:

Temat gör mitt i satsen t.o.m. en utflykt i F-dur. Satsen utgör en verklig kontrast till den föregående satsens innerliga värme.

Finalen, *Presto agitato*, har sonatform eller något som liknar ett sonatrondo. Den senare formen brukar ha mönstret A_IB_IA_{II}CA_{III}B_{II}A_{IV} där C har genomföringskaraktär. För sonatrondoformen talar att A_{II} finns med och att C utgör en bearbetning av A-temat men A_{III} består bara av A-delens andra halva och det typiska rondomönstret bryts därför. Harenberg Kammermusikföhrer menar att satsen har sonatform. I så fall kan A_{II} + C + A_{III} betraktas som genomföringsdel och B_{II} som återtagning utan huvudtema med A_{IV} som coda. Klart är i alla fall att satsen uppvisar tre pregnanta teman. Huvudtemat, eller om man så vill rondoritornellen, börjar efter fyra inledande takter.

B i schemat ovan rymmer två teman, som i en sonatsats kan sägas motsvara sidotema och sluttema.

Den egentliga genomföringen (C i schemat) börjar i violinen med följande bearbetning av huvudtemat:

Den utvecklas snart i en intressant synkoperad rörelse, först i violinen och sedan även i pianot. I slutet av genomföringen (om man delar Harenbergs uppfattning att det är fråga om sonatform) hörs andra halvan av huvudgruppen (A_{III}) innan återtagningen börjar med sido- och sluttema (B_{II}). En coda avslutar (A_{IV}).

Stravinskij, Divertimento. Svit från baletten *La Baiser de la Fée*

1. Sinfonia 2. Dances suisses 3. Scherzo 4. Pas de deux

1932

År 1928, 35 år efter Tjajkovskijs död, hyllade Stravinsky honom genom att skriva en balett grundad på en del av föregångarens sånger och pianostycken. Den fick namnet *La Baiser de la Fée*, Fekysen, och hade H.C. Andersens *Isjungfrun* som litterärt underlag. Liksom *Isjungfrun* med sin kyss gav den nyfödde gossen evigt liv, hade Tjajkovskij, menade Stravinskij, satt en evighetsstämpel på sina baletter.

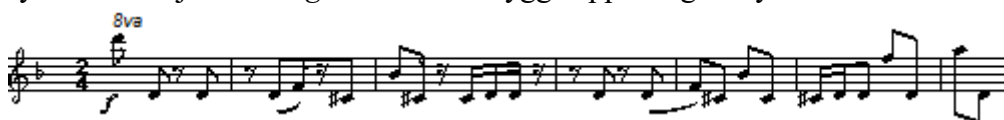
Stravinsky gjorde tillsammans med violinisten Samuel Dushkin ett arrangemang av balettens teman i form av en svit, Divertimento för violin och piano. Den blev även rangerad för orkester. Baletten bestod av 1 akt i 4 scener: *Berceuse de la Tempête*, *Fête au Village*, *Au Moulin* och *Pas de Deux*. Svitens 4 satser hämtar sitt material från respektive scen. Hela verket ställer oerhörda krav, kanske framför allt på violinistens tekniska skicklighet. Förutom halsbrytande passager, flageolettspel och andra avancerade speltekniker används regelbundet spel på flera strängar samtidigt.

Sinfonia som beteckning för första satsen är naturlig i ett neoklassicistiskt verk. Den hade använts på 16- och 17-hundratalet för just introduktioner till exempelvis operor eller sviter och Stravinsky hade använt samma beteckning för första satsen i sin Oktett från 1923.

I det inledande *Andante* hörs först ett tema härlett ur satsens lyriska tema. Detta, hämtat från Tjajkovskijs Sånger för barn op. 54:10 klingar så småningom ut i violinen:

Stravinsky stryker första tonen, en 8-del på c, ur temat. Det vackra temat känns onekligen ryskt. Det följande *Allegro sostenuto* byggs upp kring ett rytmiskt tema:

Så hörs en kort påminnelse om Andantet innan ett Vivace avslutar. Det utvecklar allegro-temat.

I **Dances Suisses** presenteras 4 teman i ordningen ABABCD.

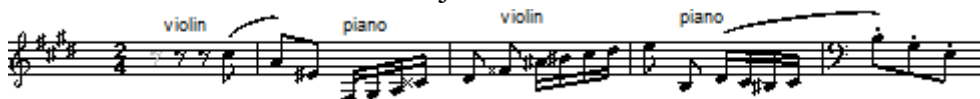
A-temat, som ställs mot mera lyriska inpass, är spänstigt men avspänt:

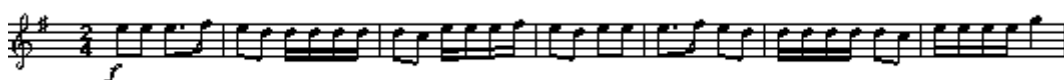
Tema B, i 3-takt, börjar utan skarv och presenteras unisont i instrumenten:

Tema C, som är kort, vandrar mellan instrumenten. Nu verkar Tjajkovskij vara långt borta, men kanske är det bara Stravinskij som dissonerat en mera tonal melodi:

Tema D utgör också endast en kort episod. Det har en enklare rytm, jämfört med flera av de övriga danstemana:

En kort version av A-delen som avslutning.

Scherzo-satsen är tredelad, ABA. Ett *Allegretto grazioso*-avsnitt inramar en kortare mittdel i långsammare tempo.

A-delen grundar sig på ett tema som hörs först i sin helhet en bit in i satsen:

men delar av det och bearbetningar hörs i inledningen.

B-delens första tema spelas mot halvnoter på D-strängen:

Pas de deux består av tre delar. Den första, *Adagio*, bjuder på två smäktande melodier i violinen fördelade på en tredelad form. Men Stravinskij tillåter inte lyssnaren att sjunka in i ett trånande tillstånd; det sätter pianostämman P för, i dubbel bemärkelse. Det lustiga pianoackompanjemanget till den första melodin ska spela *piano* och *staccato* på *una corda*³:

Även mellandelen, i något rörligare tempo, har ett i sammanhanget udda pianoackompanjement, allt iscensatt med Stravinskij's glimt i ögat.

I den andra delen, *Variations*, med satsbeteckningen *Allegretto grazioso*, hörs flera teman, men det första är det mest pregnanta:

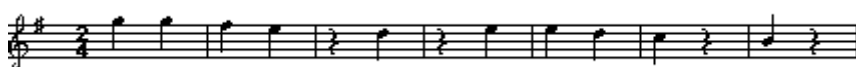

Avsnittet är kort; så mycket varierande blir det därför inte.

Sista delen, *Coda*, har tempobeteckningen *Presto*. Det första temat är rytmiskt:

Det andra märkligt haltande temat spelas först i pianot som motstämma till första temat, innan det klingar ut i violinen med dubbelgrepp:

Satsen är en uppvisning i violinekvilibristik i den högre skolan och utgör en magnifik avslutning på ett verk som borde få alla, som tycker att Stravinsky bara skriver svårtillgänglig musik, på andra tankar.

Yngve Bernhardsson

³ Una corda, en sträng, åstadkommes genom nedtryckning av den vänstra pianopedalen, en form av sordinering.